

JINAKOST POSTIŽENÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE

- **Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy**
- **Řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích**
- **2021/2022**

- **Pavλίna Hrdličková, Silvie Křížová, Lucie Kubínová, Jiří Mach, Jiří Švanda**

Otázka zní:

**Jaké nároky a výzvy přináší změna
vnímání jinakosti a postižení
na sociální práci?**

- **600-650 miliónů lidí se zdravotním postižením tvoří přibližně 10–15 % světové populace**
(Davis, 2006; Valenta, Michalík, Lečbych, 2012)
- **Osobě se zdravotním postižením, je poskytována zvýšená ochrana na trhu práce** (§ 67 zákona č. 435/2004 Sb.)
- **Skutečnost, že je osobou se zdravotním postižením dokládá fyzická osoba posudkem nebo potvrzením orgánu sociálního zabezpečení**
- **Zákon o sociálních službách vymezuje zdravotní postižení. Jedna osoba se může stát závislou na pomoci jiné osoby** (Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách)
- **Roviny postižení** (Krhutová, 2013, s.14)
 - **„impairment“ = postižení ve smyslu individuálního orgánového**
 - **„komplexita“ (z lat. complexus = spojení) = jednota rozmanitosti, též spojitost, celistvost, úplnost.**
 - **„disability“ = omezení běžného života - bariéry prostředí**

**Postižení
z pohledu
společnosti**

- **odlišnost, odchylky od běžného**
- **Jinakost přitahuje pozornost, nutí zírat.** *(Kolářová, 2012, s.11)*
- **"Diváctvu je dovoleno, aby se upřeným pohledem odlišnosti zmocňovalo, a zároveň se distancovalo od toho, co vidí."** *(Kolářová, 2012, s.11)*
- **širší pojetí: různé barvy pleti, sociální původ, národnost** *(Krhutová, 2013, s.47)*
- **užší pojetí v dnešní době: spoluúčast lidí s postižením na rozhodování o jejich životech** *(Krhutová, 2013, s.47)*
- **Porozumění jinakosti v kontextu normality** *(Moser, 2005)*
- **Snahy o normalizaci ve zdravotnictví a i sociálně-právní oblasti vedoucí k umožnění běžného života** *(Moser, 2005)*

- **interdisciplinární vědní obor**
- **etabluje se v 80. letech 20.století**
- **zkoumání zdravotního postižení (disability) jako společenského, kulturního a politického fenoménu**
- ***principy:***
 - **odklon od definování postižení primárně jako daného patologického stavu a lidí s postižením jako objektu sociální dobročinnosti,**
 - **odlišování rovin postižení: "impairment", "disability"**
 - **respekt k žité osobní zkušenosti zdravotního postižení**
- **dopady např. i do výzkumu = posun od "předmět výzkumu" k "participant výzkumu"**
(Krhutová, 2013)

**Postižení
z pohledu
disability
studies**

- **Jak vnímáme slovo postižení? -> odpoutání od nynější normy -> přijetí pojmu výjimečnosti**
(Daley, Phipps, Branscombe 2018;
Porkertová, 2020)
- **Kdo nastavuje laťku normálnosti = rovnocennosti ? -> aplikování norem očima zdravých**
(Porkertová, 2020; Shildrick, 2009)
- **Cítí se lidé se zdravotním postižením diskriminováni? -> vliv přijetí a sounáležitosti na tzv. Well-being = spokojenost v životě**
(Daley, Phipps, Branscombe 2018)
- **Snažíme se pomáhat u postižených lidí od pocitu jinakosti? -> doba transformace společnosti - inkluze ve školství**
(Pipeková, Vítková, Bartoňová, 2014)

- **změny v uvažování o postižení z různých hledisek (sociologické, antropologické, právní) jsou promítány do přístupů v sociální práci a službách.**
(deinstitucionalizační aktivity, rozvoj komunitních forem podpory, přístupy jako Recovery, CARE, ...)
- **příklad: zavádění principů normality do služeb/podpory** (*John O'Brien The Principle of Normalization (1980); What's Worth Working For? Leadership for Better Quality of Human Services (1989)*)

**Aplikace
poznatků
disability studies
v sociální práci**

**Příklady
v českém prostředí:**

- **proces transformace pobytových sociálních služeb směrem ke komunitním službám**
 - MPSV: na www.trass.cz
 - Jednota pro deinstitucionalizaci: <http://jdicz.eu>
- **organizace Tudy tam: zavádění O'Brienových principů normality do sociálních služeb – projekt Prostě normálně**
<https://tudytam-vzdelavani.cz/pro-bono-aktivity/proste-normalne/>

Služba umožňuje klientovi

- čerpat takové služby, které potřebuje, v rozsahu a v době, kdy je potřebuje; osamostatnit se od rodiny – bydlet samostatně, zároveň udržovat s rodinou vztahy a kontakty
- mít svoje individuální projevy a životní styl
- mít vlastní domov
- mít svůj rytmus a smysluplnou náplň dne
- mít přehled o svých financích a hospodařit s nimi
- pracovat a mít dostatečné finanční zabezpečení
- chovat se rizikově a zažívat přiměřené riziko, ale také nést odpovědnost a zažívat důsledky svých činů
- využívat běžných možností v komunitě – institucí, obchodů, veřejných služeb
- mít sociální kontakty a vztahy i mimo svět pomáhajících profesí a rozhodovat o tom, jak budou tyto vztahy vypadat
- zažívat soukromí a intimitu a mít pro ně prostor

Převzato z projektu Prostě normálně, Tudy tam, z. s.

Otázka zní:

Jaký rozdíl je v tom, dostanete-li se do práce autem a já se tam dostanu na svém vozíku, v případě, že se oba do práce dostaneme?

Jaký rozdíl je v tom, hovoříte-li pomocí vašich hlasivek a já za pomoci komunikační tabulky, pokud oba komunikujeme?

Jaký rozdíl je v tom, že si zapamatujete, jak se dostanete do svého bydliště a já si k tomu musím napsat instrukce, dostaneme-li se oba na místo určení?

Zdroje

- Daley, A., Phipps, Branscombe, N.R., (2018). *The social complexities of disability: Discrimination, belonging and life satisfaction among Canadian youth*
- Davis, L. (2006). *The disability studies reader*. New York: Routledge
- Kolářová, K. (2012). *Jinakost-postižení-kritika: Společenské konstrukty nezpůsobilosti a hendikepu*
- Krhutová, L. (2013). *Úvod do disability studies*.
- Moser, Ingunn (2005). *On becoming disabled and articulating alternatives. The multiple mode of ordering disability and their interferences*.
- Pipeková, J., Vítková, M., & Bartoňová, M. (2014). *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení*.
- Porkertová (2020) "Almost Equal": *Confronting Norms and Normality in Experiencing Visual Disability*
- Shildrick, Margrit (2009); *Dangerous Discourses of Disability, Subjectivity, and Sexuality*.
- Valenta, M., Michalík, J., & Lečbych, M. (2012). *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Praha: Grada Publishing.
- <https://www.mpsv.cz/>
- <https://www.zakonyprolidi.cz/>
- <https://tudytam-vzdelavani.cz/pro-bono-aktivity/proste-normalne/>
- <https://www.uradprace.cz/definice-ozp>

